

Stanovisko

vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony (sněmovní tisk č. 912)

Vláda na jednání své schůze dne 6. března 2013 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony (sněmovní tisk č. 912), a vyslovila s tímto návrhem **nesouhlas**, a to zejména z dále uvedených důvodů.

1. Vláda si je vědoma, že lichva v současné době ohrožuje určité skupiny obyvatel, nicméně není přesvědčena, že by předložený návrh zákona mohl být řešením, které skutečně pomůže toto jednání efektivněji postihovat. Na rozdíl od předkladatelů návrhu zákona, je vláda toho názoru, že určení, zda hodnota poskytnutého či slíbeného plnění je v hrubém nepoměru k hodnotě vzájemného plnění, by mělo být nadále ponecháno na posouzení soudu, při němž lze zohlednit všechny okolnosti každého jednotlivého případu.

2. Předložený návrh novely trestního zákoníku je podle vlády obsahově rozporný, věcně neurčitý a nejasně formulovaný, takže by nepochybně vedl k výkladovým sporům. Návrh se soustřeďuje jen na část možných plnění, na něž dopadá skutková podstata trestného činu lichvy.

3. Vláda upozorňuje, že trestný čin lichvy, jehož skutková podstata je navrženou novelou trestního zákoníku doplňována o vymezení přiměřenosti plnění porovnáním nejvyšší přípustné roční procentní sazby nákladů, nedopadá pouze na plnění spočívající v poskytnutí úvěru, ale na mnoho jiných druhů plnění, u nichž by bylo určování roční procentní sazby nákladů nemožné nebo nevhodné.

4. Současně vláda upozorňuje, že pojem „roční procentní sazba nákladů“ je v právním řádu České republiky vymezen pouze v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, a to pro účely tohoto zákona a jen ve vztahu k spotřebitelskému úvěru. Jeho použití na posuzování přiměřenosti jiných druhů plnění než spotřebitelského úvěru v rámci trestního zákoníku by tedy ani nebylo možné, navíc v návrhu použitý pojem „nejvyšší přípustná roční procentní sazba nákladů“ nedefinuje ani zákon o spotřebitelském úvěru.

5. Vymezení nepřiměřenosti hodnoty plnění pomocí násobků lombardní sazby vyhlášené Českou národní bankou je podle názoru vlády zcela nevhodné. Posuzování trestnosti určitého jednání by totiž fakticky záviselo na rozhodnutí České národní banky. Výše lombardní sazby se může v čase významně měnit, a to i skokově, takže podmínky trestnosti jednání spočívajícího v poskytování či nabízení úvěru by se mohly ze dne na den diametrálně lišit. Přitom lze jen velmi těžko požadovat, aby měl

zájemce o půjčku (úvěr) povědomost o aktuální lombardní sazbě či si uměl spočítat její příslušný násobek pro posouzení přiměřenosti požadovaného plnění. Není také zřejmé, jaké dopady by na trestnost konkrétního lichevního jednání, ke kterému došlo v době platnosti určité lombardní sazby, měla následná změna této sazby, při jejímž použití by již podle navrhovaného zákonného vymezení hodnota požadovaného plnění nebyla v hrubém nepoměru k vzájemnému plnění.

6. Navrhovaná změna trestního zákoníku je nejasně formulovaná. Zejména není zcela zřejmý smysl v návrhu uváděného horního limitu nejvyšší přípustné roční procentní sazby nákladů a v důsledku použité formulace též vzniká pochybnost, zda úvěry s roční procentní sazbou nákladů přesahující navrhovaný horní limit jsou plněním, jehož hodnota je v hrubém nepoměru k hodnotě vzájemného plnění.

7. Důvodová zpráva k předloženému návrhu zákona neobsahuje žádné konkrétní důvody vymezení navrhované výše násobků lombardní sazby ani výše jejich pevných procentních mantinelů, takže není vůbec zřejmé, co vedlo k jejich stanovení právě v navrhované výši.

8. Vláda má dále za to, že navržené doplnění skutkové podstaty trestného činu lichvy může být v případech některých typů úvěrů (zejména krátkodobých) příliš striktní a odporující pojetí trestní represe jako nejzazšího prostředku (ultima ratio). V této souvislosti vláda upozorňuje na existenci nového institutu neúměrného zkrácení v § 1793 až 1797 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež bude možno po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku souběžně využít jako obranu proti některým případům lichvářských praktik.

9. K návrhu změny zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim spočívající v doplnění výčtu trestných činů, jichž se může dopustit právnická osoba, o trestný čin lichvy, vláda uvádí, že tento zákon v současné době zakotvuje trestní odpovědnost právnických osob zásadně pouze za jednání, k jejichž trestnímu postihu Českou republiku zavazují mezinárodní smlouvy nebo právo Evropské unie (s výjimkou daňových trestných činů a trestných činů souvisejících se zadáváním veřejných zakázek, s veřejnou soutěží a veřejnou dražbou, u nichž je to odůvodnitelné jejich povahou). Předložený návrh zákona se tedy odchyluje od současné koncepce zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž tato výjimka není v návrhu dostatečně odůvodněna.

10. Předložený návrh zákona zároveň vykazuje řadu legislativně technických nedostatků.